

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องผ้าพื้นเมืองศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหาดเสี้ยววิทยา ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.1 ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.3 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
 - 2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์
 - 2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ความคิดเห็น
 - 3.1 ความหมายของความคิดเห็น
 - 3.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคิดเห็น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรท้องถิ่น

1.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538, น. 4) ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง เนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนที่ท้องถิ่นที่ใดโดยเฉพาะ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 107-108) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่น จัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ คำว่าท้องถิ่นมีความหมายใน 2 ประการ คือ ประการหนึ่งท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้นตั้งอยู่ อาจเป็น ชุมชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือภาคภูมิศาสตร์ก็ได้ และทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอยู่ หรือกำลังเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมา ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ประการที่สอง ท้องถิ่นหมายถึง สถานศึกษาหรือหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในชุมชนนั้นๆ โดยชุมชนทุกระดับสามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัวและท้องถิ่นได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 55) กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนบนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

นิคม ชมพูลอง (2545, น. 24) กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง ประสบการณ์ทั้ง มวลที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับ ผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยพยายามใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ ตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาท้องถิ่นตน

บรรจบ สิริวัฒน์ (2553, น. 48) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอา หลักสูตรแกนกลางมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมนั้น โดยพยายามใช้ ทรัพยากรท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้มีความสอดคล้องกับสภาพ ความต้องการของท้องถิ่น และยังยึดสภาพของท้องถิ่น ปัญหาและความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น เป็นหลักในการทำ เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง และนำเอาประสบการณ์นั้นมาพัฒนา ความเป็นอยู่ของชีวิต อาชีพของสังคมให้ดียิ่งขึ้น

นุพิน อัครพิณ (2553, น. 28) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง กรอบสาระ การเรียนรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่

มาตรฐานการเรียนรู้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนและท้องถิ่นตน

ประภาพรณ โษมาลา (2554, น. 24) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่จะต้องใช้หลักสูตรนั้นๆ นอกจากนี้ชุมชน และบุคคลได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจะก่อให้เกิดผลทางปฏิบัติและอำนวยความสะดวกที่แท้จริงต่อท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง นักเรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

อำภา หม้อทอง (2554, น. 41) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลาง กับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามความเหมาะสมของท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

จากความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง รายวิชาที่ถูกจัดทำขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น และมีความสำคัญคือ เป็นแนวทางที่ครูจะต้องยึดถือในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

นิคม ชมพูลง (2545, น. 24) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมา เป็นการติดตามแนวทางของประเทศที่เจริญแล้วเป็นส่วนใหญ่ วิชาความรู้ต่างๆ ที่จัดให้เรียนกันนั้นค่อนข้างโน้มเอียงไปในลักษณะที่เอื้ออำนวยแก่การดำรงชีวิตในสังคมชุมชนเมือง โดยยังมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการดำรงชีวิตในชุมชนค่อนข้างน้อย ประกอบกับเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนท้องถิ่นและชุมชนปรับตัวตามไม่ทัน บังเกิดผลเป็นปัญหาของชุมชนชนบท ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม และวัฒนธรรม ความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบค่อนข้างมาก ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว จะผ่อนคลายลงได้ หากมีความคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และมีกระบวนการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับในแต่ละท้องถิ่นและหากยังเปิดให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนด้วยแล้วก็จะสามารถแก้ปัญหาได้มากขึ้น และตรงตามความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้หลักสูตรท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียนจัดทำและพัฒนาขึ้น

เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่นเน้นควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์จำเป็น 5 ประการคือ

1. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมจริงของท้องถิ่น
2. เป็นสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น
3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่นให้ดีขึ้น
4. ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพที่ดีขึ้น
5. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้น

ในการจัดการศึกษานับเป็นนิมิตหมายที่ดีที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นตัวอย่างที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีภาระกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และประเมินคุณภาพการศึกษาระดับท้องถิ่น ดังนั้น กรอบสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำขึ้น คงจะเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบท และความต้องการของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติต่อไป (กรมวิชาการ, 2552)

พรพิศ ศรีโบราณ (2551, น. 27) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญและมีความจำเป็นเนื่องจากสาเหตุการจัดการศึกษาที่ผ่านมา หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทไม่สามารถใช้ได้ในทุกท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งและยังเป็นการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ไกลตัว ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจตนเอง ไม่มีความผูกพันต่อสังคม และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการชีวิตได้ จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตร

คมคาย เกรอด (2552, น. 75) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากเพราะในแต่ละสภาพท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันออกไป เช่น สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ อันมีผลต่อความต้องการของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ และการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง และเทคโนโลยีต่างๆ จึงต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและระดับโรงเรียนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญเพราะหลักสูตรท้องถิ่น เกิดจากกระบวนการพัฒนาที่เฉพาะเจาะจงสำหรับสภาพแต่ละท้องถิ่น และยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือกันจากหลายๆฝ่าย แก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามสภาพท้องถิ่น ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และยังส่งเสริมผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

1.3 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.3.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

จากความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในเรื่อง ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ ครูอาจารย์ในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นข้อดี จึงจะทำให้การจัดการศึกษาสามารถดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป (สุธี วรประดิษฐ์. 2552, น. 3) จากการศึกษาความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักการศึกษา สรุปได้ ดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541, น. 2) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนหรือสร้างจากหลักสูตรแกนกลาง ที่ปรับให้เข้ากับชีวิตจริงของผู้เรียนตามท้องถิ่นต่าง หรือสร้างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนหลักสูตรท้องถิ่น ต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง เพื่อการปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีและ

ข่าวสารข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ของครอบครัว และท้องถิ่นได้

นิคม ชมพูลอง (2542, น. 13) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นปรับปรุง ขยาย หรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน แผนการสอน ผู้เรียนการสอน กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการเฉพาะท้องถิ่น โดยสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และลัดดา ศิลาน้อย (2544, น. 30) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่าหมายถึง การที่กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรตามข้อกำหนดในโครงสร้างหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจ สังคมท้องถิ่นของตนเอง

อัญชลี ธรรมะวิสิกุล (2552, น. 1) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้กับการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึง การสร้างมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้สอดคล้อง กับสภาพความต้องการและปัญหาของผู้เรียนและชุมชนหรือท้องถิ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพเศรษฐกิจของตนเอง และพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

1.3.2 ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศได้ กล่าวคือ การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สำคัญ คือ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอาชีพของแต่ละท้องถิ่น การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ช่วยให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ช่วยแก้ไขปัญหาคัญของประเทศได้ เพราะหลักสูตรจากส่วนกลางไม่ยืดหยุ่นตามสภาพ เป็นการสอนในสิ่งที่ไกลตัว มีโอกาสที่จะศึกษาสิ่งรอบตัวน้อยมาก ไม่เกิดความภาคภูมิใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งนี้ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 109-110)

ได้ให้ความเห็นว่าถึงแม้จะมีหลักสูตรแกนกลางแล้ว แต่ยังมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมไว้อย่างกว้าง เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียดสาระความรู้จากสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในการเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ได้

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว เพราะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาชาวบ้านของไทย มีอยู่เป็นจำนวนมากหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถเอาทรัพยากรท้องถิ่นนั้นมาใช้ประโยชน์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542, น. 124) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรจากส่วนกลางเป็นหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางที่มีการกำหนดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในลักษณะกว้างๆ ของประชาชนทั่วประเทศ เนื้อหาสาระบางอย่างอาจไม่ตรงกับความต้องการจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ตรงกับสภาพเป็นจริง ตามหลักการไม่มีผู้ใดจะรู้และเข้าใจได้ดีเท่ากับคนที่อยู่ใกล้ชิด ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งควรจะให้มีความสำคัญอย่างยิ่ง

ฉันท ชาติทอง (2550, น. 158) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีสภาพที่แตกต่างออกไป ประกอบกับหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรจากส่วนกลางมีลักษณะกว้าง และเป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นค่านิยมทางการศึกษามากกว่าแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนในแต่ละท้องถิ่นได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหรือปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงจากท้องถิ่นของตน รวมทั้งการได้รับประสบการณ์ตรงกับชีวิต

สภาพเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง และเปิดโอกาสให้ผู้ใช่หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการ เพราะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เป็นการนำการพัฒนาสู่ชุมชนที่สนองความต้องการและสภาพของชุมชนและผู้เรียนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในการพัฒนาตนเอง จากสิ่งต่างๆ ที่ใกล้ตนเองและสามารถนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

1.3.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงและเพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น การดำเนินงานต้องมีระบบและเป็นขั้นตอน ซึ่งนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดกระบวนการหนึ่งคือ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba) ซึ่งทาบา (Taba) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างจากหลักสูตรอื่นๆ โดยจะเริ่มต้นจากชั้นเรียน ในขณะที่หลักสูตรอื่นๆ จะเริ่มจากชุมชน รัฐ จังหวัด (รุจิรี ภู่อารยะ, 2545, น. 60-65) ดังขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบาคือ

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยความต้องการ

ทาบา (Taba) เชื่อว่าการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่ แล้วสรุปเป็นความเห็นเดียวเกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ

หลังจากได้รับข้อมูลความต้องการในขั้นตอนแรกแล้ว จึงนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ซึ่งทาบา (Taba) เสนอแนะวัตถุประสงค์ควรจะเป็น 1) ความคิดรวบยอด 2) เจตคติที่ควรจะเป็น 3) วิธีคิดที่ได้รับจากการเสนอแนะ และ 4) อุปนิสัยและทักษะที่ควรจะรอบรู้ ซึ่งจุดประสงค์ที่กำหนดในขั้นตอนนี้ควรจะเป็นพื้นฐานในการสอนของครู ทาบา (Taba) เชื่อว่าความหลากหลายของความรู้ที่ได้รับจะไม่สมบูรณ์เลยทีเดียว และถ้าเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นเท่าใด จุดประสงค์ก็จะแจ่มชัดมากขึ้น โรงเรียนควรหลีกเลี่ยงระยะเวลาที่ยาวนานในการกำหนดวัตถุประสงค์แล้วควรมีการปรับปรุงอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหา

เริ่มจากการเลือกหัวข้อของเนื้อหา หัวข้อแต่ละหัวข้อควรกำหนดทิศทางเนื้อหา ซึ่งควรมีหลักการสนับสนุนคำถามคำถามที่ว่า จะให้นักเรียนอายุเท่านี้จำเป็นต้องคำนึงถึงในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 จัดระบบเนื้อหา

การจัดระบบเนื้อหาควรเริ่มจากหัวข้อง่าย ๆ เพื่อนำไปสู่หัวข้อที่ลึกซึ้งขึ้น การดำเนินการจะสำเร็จได้ถ้านักพัฒนาหลักสูตรเข้าใจในกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการ และพัฒนาการขยายผลออกไป ได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5-6 การเลือกและการจัดกิจกรรม

กิจกรรมหลายอย่างส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายอย่าง ดังนั้น การมีกิจกรรมหลากหลายและได้รับการชี้แนะจากครูคนอื่นจะช่วยให้เกิดผลดี กิจกรรมแต่ละกิจกรรมควรพยายามให้เรียงลำดับความคิด และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์เดิม เป้าหมายสำคัญในการจัดกิจกรรม คือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าเพราะเหตุใดเขาจึงต้องเกิดการรับรู้สิ่งที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเขาต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผล

โดยที่จริงแล้วควรมีการประเมินผลหน่วยเป็นระยะๆ การประเมินควรประเมินกระบวนการ ประเมินวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมถึงมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 8 การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบว่าเค้าโครงเนื้อหาสอดคล้องกับแนวความคิดในสภาพรวมหรือไม่ กิจกรรมสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงความคิดให้กว้างออกไปหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่ บทเรียนเหมาะสมกับบรรยากาศในห้องเรียนหรือไม่ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบามีจุดเด่นหลายประเด็น เป็นต้นว่า ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองในการเตรียมตัวที่จะนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติจริงในแต่ละหน่วยการเรียน มีพื้นฐานในการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรและการสอน และมีผู้เข้าใจว่าการพัฒนาหลักสูตรกับการสอนไม่เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba) เป็นการผูกโยงหลักสูตรและการสอนเข้าด้วยกัน แนวทางจึงเป็นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

นอกจากนี้ สจิด อุทรานันท์ (2532, น. 38) ได้เสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการของสังคมและผู้เรียน

2. การกำหนดจุดหมาย เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากวิเคราะห์และได้ทราบถึงสภาพปัญหาตลอดจนความต้องการต่างๆ การกำหนดจุดหมายของหลักสูตรนั้น เป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระในขั้นตอนนี้จะต้องผ่านการพิจารณาถ่วงถ่วงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับจุดหมายที่กำหนดไว้

4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล ขั้นนี้มุ่งจะหากฎเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดหมายของหลักสูตร

5. การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นนี้มุ่งศึกษาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่างๆ ของหลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว เพื่อหาวิธีการแก้ไขหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วก็ควรจะประเมินผลการใช้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นมีความเหมาะสม สอดคล้องและมีจุดใดบ้างที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรหลังจากที่ได้รับการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้ว หากพบว่าพบข้อบกพร่องให้ปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของมัลคอล์ม สกิลเบ็ก (Skilbeck) (อุมาพร หล่อสมฤดี, 2545, น. 44) ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ คือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัจจัยภายใน ได้แก่ ค่านิยม เจตคติ ทักษะ ประสบการณ์ที่เป็นจุดเด่น จุดด้อยของการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำไปกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์แปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอกและภายในสะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับค่านิยม ทิศทางที่กำหนดรวมทั้งผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการจัดทำหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ข้อมูลพื้นฐานหรือทิศทางของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

3.2 การเรียงลำดับเนื้อหา

3.3 สถานที่ ทรัพยากร อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ

3.4 ออกแบบกิจกรรม

3.5 แต่งตั้งคณะทำงาน

3.6 จัดทำตารางและกิจกรรมการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 4 นำหลักสูตรไปใช้ เป็นการวางแผนและการออกแบบหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรนั้นนำไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งดูจากผลการประเมินผลลัพธ์สุดท้ายว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการหรือไม่

ขั้นที่ 5 การประเมินการเรียนรู้และการประเมินผลหลักสูตร เป็นการตัดสินใจคุณค่าศักยภาพการเรียนรู้และปฏิบัติจริงของผู้เรียน ส่วนการประเมิน หมายถึง การรวบรวมหลักฐานเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับหลักสูตร

1.3.4 ข้อคำนึงในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1) หลักสูตรควรมีการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นลำดับ ซึ่งจะต้องกำหนดสิ่งเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรด้วย นั่นคือความคาดหวังเฉพาะของแต่ละเนื้อหาวิชา ความรอบรู้ในทักษะต่างๆ ความสร้างสรรค์ในผลงานที่เกิดขึ้น การพัฒนาเจตคติและความประทับใจในตนเองและบุคคลอื่น รวมทั้งการพัฒนาลักษณะนิสัยต่างๆ ด้วย หลักสูตรไม่ควรเป็นการรวมกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องกันหรือเลือกกิจกรรมเหล่านั้นมาบรรจุไว้ตามอำเภอใจ โดยไม่มีการอ้างอิงถึงเกณฑ์เฉพาะในการเลือกกิจกรรมเหล่านั้น

2) หลักสูตรควรเน้นเรื่องการที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาต่างๆ ทักษะต่างๆ ผลงานต่างๆ และการเข้าใจตนเองภายใต้โครงสร้างหลักสูตรที่เหมือนกัน หลักสูตรไม่ควรเน้นในเรื่องการพัฒนาสมรรถภาพทางด้านสติปัญญา (Cognitive competencies) โดยแยกออกจากการพัฒนาสมรรถภาพด้านเจตคติ (Affective competencies) หรือมุ่งพัฒนาเจตคติโดยไม่ใส่ใจในเรื่องของความก้าวหน้าทางปัญญา

3) หลักสูตรควรกำหนดรายละเอียดต่างๆ เพื่อสนองความต้องการในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งหมด ในการจัดการเรียนการสอน การทำให้ช่วงระยะเวลาการเกิดประสบการณ์ การเรียน บรรลุผลได้ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยอาศัยหลักสูตรที่มีความก้าวหน้า

อย่างต่อเนื่อง การมอบหมายให้ผู้เรียนได้ศึกษาในหลักสูตรต่างๆ และในระดับที่ต่างออกไป นอกเหนือไปจากที่คาดหวังไว้ตามระดับอายุและระดับชั้นของผู้เรียน และการยกเลิกการใช้หลักสูตรที่ผู้เรียนเรียนรู้ออกไปแล้วนำหลักสูตรอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียนมากกว่ามาทดแทนหลักสูตร ไม่ควรลงโทษผู้เรียน โดยจำกัดโอกาสในการเรียนรู้ต่างๆ ของผู้เรียนด้วยการไม่ใส่ใจลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน รวมทั้งหลักสูตรควรเห็นความสำคัญของลักษณะที่แตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งด้านความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ และความชอบในการเรียนรู้ (Learning preferences) ตลอดจนพัฒนาขึ้นมา เพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและการเลือกของบุคคลนั้นๆ (Self-selection) หลักสูตรไม่ควรขาดการอธิบายสิ่งที่คาดหวังและโอกาสต่างๆ ที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนทั้งในเรื่องการจัดการของครู (Teacher-directed) ใดๆ กับกิจกรรมต่างๆ ในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้เลือก

4) หลักสูตรควรสร้างโอกาสต่างๆ ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างความคิดรวบยอดใหม่จากความรู้ที่มีอยู่ การรับรู้สิ่งต่างๆ จากแนวคิดต่างๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ ในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมา หลักสูตรไม่ควรเน้นเฉพาะในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้หรือเสริมแรงในการเป็นผู้รอบรู้ (Reinforce Mastery) โดยไม่กระตุ้นผู้เรียนด้วยสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเป็นนักคิดที่มุ่งผลิตผลงาน (Productive Thinkers)

5) หลักสูตรควรเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ สำหรับผู้เรียนในการที่จะพูดถึงประเด็นต่างๆ ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและปัญหาต่างๆ ของสังคม พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางสังคมในการวิเคราะห์ แจกแจง และตอบสนอง (Respond) ต่อประเด็นและปัญหาต่างๆ เหล่านั้น หลักสูตรไม่ควรเน้นเฉพาะความรู้ที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น แต่ควรกระตุ้นการพัฒนาการเรียนรู้ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์ (Invent) เพื่อสร้างโครงสร้างของโลกใหม่ไปสู่โลกในอุดมคติตามที่ควรจะเป็น

6) หลักสูตรควรรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนากระบวนการคิดที่ซับซ้อนที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการสร้างผลงานที่สร้างสรรค์ และพัฒนายุทธวิธีต่างๆ ในการสร้างผลงาน หลักสูตรควรสอนทั้งทักษะการคิดต่างๆ ในระดับพื้นฐานและระดับสูง และเป็นส่วนประกอบเชิงบูรณาการของทุกๆ ประสบการณ์การเรียนรู้ ไม่ควรละเลยการพัฒนาทักษะพื้นฐานต่างๆ สำหรับการสร้างความเชี่ยวชาญในทักษะการคิดที่มีระดับสูงขึ้น

7) หลักสูตรควรสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตาม พร้อมทั้งฝึกยุทธวิธีและทักษะต่างๆ ในการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมและหลากหลาย ไม่ควรอาศัยสมมติฐานว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถสูงจะมีความเป็นผู้นำ โดยครูไม่ได้ฝึกฝนทักษะและความเข้าใจต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดลักษณะดังกล่าว

1.3.5 การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการค้นหาข้อมูล เก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้การวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันเป็นการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลว่ามีความสัมพันธ์ต่อเนื่องและสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้หรือไม่และสมควรดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไว้ใช้ต่อไป (ชวลิต ชูกำแหง, 2551, น. 141)

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

ครอนบัค (Cronbach. 1970, น. 231) ให้ความหมายว่า การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น คือ การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรสถานศึกษา

กู๊ด (Good. 1973, น. 209) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น คือ การประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์ ความต่อเนื่องของเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผน การจัดโครงการ การต่อเนื่องและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้น

สุมิตร คุณากร (2532, น. 198) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นคือการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินหลักสูตรเพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้นมีขอบเขตรวมถึง (1) การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร (2) การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ (3) การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน (4) การวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, น. 192) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นเป็นอย่างไร มีคุณค่าดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 192) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการตัดสินใจ

ข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น คือ การศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรอาจทำได้ทั้งก่อนและหลังการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีอะไรที่ดีอยู่แล้วแล้วน่าจะปรับปรุง ให้ดีขึ้น หรือมีข้อบกพร่องอะไร อย่างไรที่ควรปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

โดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใด ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกันดังนี้ คือ

2.1 เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่ใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินการอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นในทันที

2.2 เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2.3 เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่า ควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

2.4 เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่า มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทาง

การศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้หรือหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

จุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น โดยทั่วไปแล้วจะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกันอยู่ 3 ประการสำคัญ คือ 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น 2) เพื่อตัดสินใจว่าการวางเค้าโครงและรูประบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ และ 3) เพื่อวัดผลดูว่าผลผลิตคือ ผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

3. สิ่งที่ต้องประเมินในหลักสูตร

ในการประเมินหลักสูตรนั้น ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ซึ่งจะประเมินผลในระหว่างการพัฒนาหลักสูตร เพื่อมุ่งการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในช่วงเวลาต่างๆ กันเป็นสำคัญ หรือจะเป็นการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) ซึ่งจะประเมินผลเมื่อการพัฒนาหลักสูตรครบวงจรหรือใช้หลักสูตรมาเป็นเวลาพอสมควรเพื่อมุ่งการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิก ควรมีการประเมินให้ต่อเนื่องกันและสิ่งที่จะต้องประเมินสามารถแบ่งได้ ดังนี้ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2545, น. 35-36)

3.1 การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรว่า จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และวิธีการวัดและประเมินผลนักเรียน มีความสอดคล้อง เหมาะสม ครบถ้วน และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ภาษาที่ใช้สามารถสื่อให้เข้าใจและมีความชัดเจนในการนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ หลักสูตรที่สร้างขึ้นเหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และสามารถสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนมากน้อยเพียงใด การประเมินเอกสารหลักสูตรใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้วิธีให้ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการประเมิน นอกจากนี้ยังสามารถใช้วิธีอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดรายการและระดับที่ต้องการประเมิน เป็นต้น

3.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้กับสถานการณ์จริงเพียงใด การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร ในการใช้หลักสูตร เพื่อที่จะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น และสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล วิธีการประเมินอาจใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถามให้ผู้รู้ คือ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น

3.3 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เป็นการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ (Academic Achievement) ได้แก่ ความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ ที่เรียน และสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ (Non-Academic

Achievement) ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ เป็นต้น การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรนั้น นอกจากจะประเมินผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่แล้วยังควรติดตามผลความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่า สามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานและประสบความสำเร็จในการทำงานหรือศึกษาต่อหรือไม่ เพียงใด มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะแก้ปัญหาและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดีหรือไม่ โดยติดตามสอบถามจากผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษานายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การส่งแบบสอบถาม เป็นต้น

3.4 การประเมินระบบหลักสูตร ในการประเมินหลักสูตร หากประเมินในแต่ละส่วนอาจทำให้มองเห็นภาพรวมไม่ชัดเจน ไม่ถูกต้อง จึงควรมีการประเมินหลักสูตรทั้งระบบพร้อมกัน ไปเพราะ การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร และการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรเป็นสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

4. เทคนิคและวิธีการในการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้

เทคนิคและวิธีการที่นิยมใช้ในการประเมินระยะก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วย การใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยซองค์ (Puissance Analysis Technique) และการตัดสินพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Judgement) บุญชม ศรีสะอาด. (2546, น. 153)

4.1 การใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยซองค์ (Puissance Analysis Technique) ปุยซองค์เทคนิค เป็นวิธีการประเมินหลักสูตร ซึ่งเริ่มด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลแล้วนำมาใส่ในตารางวิเคราะห์ปุยซองค์ (The Puissance Analysis Matrix) และคำนวณน้ำหนักออกมาโดยใช้สูตรปุยซองค์ ผลที่คำนวณสามารถแปลเป็นความหมายว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด

ขั้นตอนในการใช้ปุยซองค์เทคนิค มีอยู่ 4 ขั้นตอนด้วยกัน

ขั้นที่ 1 การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรใดๆ ผู้สร้างหลักสูตรจะเริ่มโดยการตั้งจุดมุ่งหมาย คิดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างหลักสูตร และมักจะเรียกกันว่า ไทเลอร์ลูป (Tyler Loop) หลักสูตรแต่ละหลักสูตรประกอบไปด้วยเรื่องย่อยๆ เรื่องย่อยแต่ละเรื่องจะมีองค์ประกอบ 3 ส่วนดังกล่าวแล้ว ดังนั้น ในการประเมินหลักสูตรใดก็ตาม ถ้าจะใช้ปุยซองค์เทคนิคแล้ว งานขั้นแรกก็คือ การวิเคราะห์ไทเลอร์ลูปย่อยๆ ทั้งหมดที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร นั่นคือ ผู้ประเมินจะต้องวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย (เชิงพฤติกรรม) กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลของหน่วยย่อยๆ ทั้งหมดในหลักสูตร

ขั้นที่ 2 นำผลการวิเคราะห์ที่ได้จาก ขั้นที่ 1 มาใส่ลงตารางวิเคราะห์ของปุยของค์ ผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ แบบของการเรียนรู้ (Types of Learning) กับระดับพฤติกรรมที่เป็นการปฏิบัติหรือแสดงออก (performance Classes)

ขั้นที่ 3 คำนวณน้ำหนักในแต่ละช่อง และคำนวณค่าการวัดแบบปุยของค์ (The Puissance Measure) ใช้อักษรย่อ P.M.)

น้ำหนักของแต่ละช่อง = น้ำหนักของแบบการเรียนรู้ $\times$
น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้ $\times$ จำนวนในช่องนั้น

หลังจากคิदनน้ำหนักของแต่ละช่องเสร็จแล้ว ก็นำมาเข้าสู่สูตรดังนี้

P.M. = น้ำหนักของทุกช่องในตารางวิเคราะห์รวมกัน

(Puissance Measure) จำนวนข้อที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 ขึ้นแปลผล

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลที่คำนวณได้มีดังนี้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1-3.9 แสดงถึงคุณภาพต่ำ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4-10 แสดงถึงคุณภาพปานกลาง

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10.1-18 แสดงถึงคุณภาพสูง

4.2 การตัดสินพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Judgment) การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ด้วยวิธีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ นิยมใช้สำหรับการพิจารณาตัวหลักสูตรเพื่อดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้น ในแต่ละส่วนของหลักสูตรมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือไม่ มีความเป็นเหตุเป็นผลกันเพียงใด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วส่วนประกอบของหลักสูตรจะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญจะช่วยพิจารณาตัดสินว่าส่วนประกอบที่กล่าวนี้สอดคล้องไปด้วยกันจริงหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการประเมินหลักสูตร ควรประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร ความเป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้ และมีความเป็นกลางจึงเป็นสาระสำคัญของการประเมินตามแนวทางนี้

สำหรับข้อดีของการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญก็มีความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เป็นการใช้ความสามารถทางปัญญาแบบบูรณาการของมนุษย์ และเป็นการยอมรับและยกย่องความเชี่ยวชาญ ชำนาญการพิเศษของบุคคล อย่างไรก็ตามในสังคมที่กำลังพัฒนามักจะประสบปัญหาการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งก็เป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการประเมิน

หลักสูตร โดยใช้วิธีนี้ส่วนข้อจำกัดอื่นๆ ได้แก่ ผลการประเมินตามวิธีนี้อาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถตรวจสอบซ้ำได้ กล่าวคือ ถ้าประเมินใหม่ ผลการประเมินอาจแปรเปลี่ยนไปได้ง่าย เป็นการประเมิน เป็นการประเมินที่มีความเป็นอัตนัยสูง และผลการประเมินตามวิธีนี้อาจจะยากต่อการสรุปเป็นปรนัยทั่วไป

ในการประเมินผลหลักสูตรโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของส่วนประกอบของหลักสูตร จะใช้การหาดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีสูตรกระคำนวณ ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } \sum R &= \text{ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด} \\ n &= \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ} \end{aligned}$$

โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาให้คะแนน ดังนี้

ข้อใดมีความคิดเห็นว่ายสอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น 1

ข้อใดมีความคิดเห็นว่ายไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

ข้อใดมีความคิดเห็นว่ายไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

ค่า IOC นี้ จะมีค่าอยู่ระหว่าง +1 ถึง -1 โดยมีค่าเป็นบวก หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นร่วมกันว่ารายการข้อคำถามข้อนั้นมี ความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ถ้าค่า IOC เท่ากับ 0.5 หรือมากกว่า ก็แสดงว่าส่วนประกอบที่เป็นรายการข้อคำถามในข้อนั้น มีความสอดคล้องกันตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่ถ้าค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ก็แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นร่วมกันว่า รายการข้อคำถามหรือส่วนประกอบของหลักสูตรในข้อนั้น ไม่สอดคล้อง

5. ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เราทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลในการจัดการศึกษา การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสำคัญ ประโยชน์ของการประเมินผลหลักสูตร มีดังนี้ (บุญเลียง ทุมทอง, 2553, น. 300-301)

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นมีข้อดีหรือข้อจำกัด ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุง ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
2. สร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน

3. ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะได้รู้ว่าควรจะต้องตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือหรือบริการทางใดบ้าง
4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
5. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนการสอนนักเรียนได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน
6. ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับทางโรงเรียน
7. ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือ และหลักเกณฑ์ที่ทำให้เป็นเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น
8. ช่วยชี้ให้เห็นคุณค่าของหลักสูตร
9. ช่วยให้ผู้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้ ข้อมูลของการประเมินหลักสูตรทำให้ทราบเป้าหมายแนวทาง และขอบเขตในการดำเนินการศึกษาของโรงเรียน

อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สารการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติมเรื่อง ผ้าพื้นเมืองศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย มีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในทุกด้านและเป็นการประเมินในรูปแบบของกระบวนการวิจัยตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โดยมีการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ด้วยวิธีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาคำหลักสูตรเพื่อดูว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นในแต่ละส่วนของหลักสูตรมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือไม่ มีความเป็นเหตุเป็นผลกันเพียงใด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วส่วนประกอบของหลักสูตรจะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญจะช่วยพิจารณาตัดสินว่าส่วนประกอบที่กล่าวนี้สอดคล้องไปด้วยกันจริงหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญที่จะทำการประเมินหลักสูตร ควรประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตร ความเป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้ และมีความเป็นกลางจึงเป็นสาระสำคัญของการประเมินตามแนวทางนี้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

กรมวิชาการ (2546) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ว่า หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ด้านเนื้อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาวิทยาศาสตร์ ให้เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียน โดยยึดจุดประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีขั้นพื้นฐานของวิชาวิทยาศาสตร์
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะขอบเขต และวงจำกัดของวิทยาศาสตร์
3. เพื่อให้เกิดทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. เพื่อให้มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์
5. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

และอิทธิพลของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อมวลมนุษยและสภาพแวดล้อม

6. เพื่อสามารถนำความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544, น. 20) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ (Learning Achievement in Science) หมายถึง ความรู้ความสามารถที่ผู้เรียนได้รับหลังการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทราบว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด ก็อาจจะกระทำได้โดยวัดได้จากการสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 4) ได้ระบุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ในหนังสือประมวลศัพท์ทางการศึกษาว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการกระทำใดๆ ที่ต้องอาศัยทักษะหรือมีเจตจำนงที่ต้องอาศัยความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

พรณี ชูทัย เจนจิต (2545, น. 58) ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นคุณลักษณะและความสามารถของบุคคลที่พัฒนาการดีขึ้น อันเกิดจากการเรียนการสอน การฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถทางสมอง ความรู้ ทักษะ ความรู้สึกรู้สีก และค่านิยมต่างๆ

จากที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สรุปได้ว่า คะแนนผลการเรียนรู้ของนักเรียน ผลของความสามารถของบุคคลที่ต้องอาศัยทักษะ ความรอบรู้ ทักษะที่ได้จากการเรียนการสอน การฝึกฝน อบรมสั่งสอน ทำให้เกิดความสำเร็จหรือความสามารถในด้านต่างๆ ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระวิชาวิทยาศาสตร์

2.1.1 ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม (2545, น. 219) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า แบบทดสอบ หมายถึง ชุดของคำถามหรือกลุ่มงานที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดคุณสมบัติใดคุณสมบัติหนึ่งของบุคคล โดยที่บุคคลนั้นเมื่อได้รับสิ่งเร้าจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองที่สามารถวัดได้ สังเกตได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแปลความหมายของผลได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ชุดของคำถามที่มุ่งวัดความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถภาพทางสมองด้านต่างๆ ของผู้เรียนหลังที่เกิดขึ้นการเรียนรู้

พิชัย ฤทธิจรูญ (2551, น. 95) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

นอกจากนี้ กรอนลันด์ (Gronlund, 1993, p. 1; อ้างถึงใน พิชัย ฤทธิจรูญ, 2551, น. 96) ได้ให้แนวคิดแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นกระบวนการเชิงระบบ เพื่อการวัดพฤติกรรมหรือผลการเรียนรู้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีหน้าที่หลักสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบเพื่อใช้วัดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการต่างๆ หลังจากที่ได้เรียนรู้แล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

2.1.2 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม (2545, น. 219) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า โดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ (1) ลักษณะการวัดและการประเมินผล (2) จุดมุ่งหมายของการใช้ (3) จุดประสงค์ของการสอบ (4) ลักษณะรูปแบบคำถาม (5) ลักษณะการสร้าง (6) จำนวนผู้เข้าสอบ (7) เวลาในการสอบ (8) ขอบเขตของคำตอบ (9) การสื่อความหมายในคำถาม (10) วิธีการให้ทำแบบทดสอบ

พิชัย ฤทธิจรูญ (2551, น.96) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน (paper and pencil test) ซึ่งแบ่งออกได้อีก 2 ชนิด คือ (1) แบบทดสอบอัตนัย (subjective or essay test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่ (2) แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้นๆ (objective test or short answer) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้นๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ (restricted response type) ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบทดสอบ ถูก-ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ 2) แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกๆ ไป ซึ่งสร้างโดย

ผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์ และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐาน กล่าวคือมีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและการแปลความหมายของคะแนน

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิยมนัดกัน 2 องค์ประกอบ คือ วัดตามจุดมุ่งหมาย และตามลักษณะเนื้อหาวิชาที่เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (1) การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนโดยให้ลงมือปฏิบัติจริง ปรากฏเป็นผลงานออกมาให้วัดและสังเกตได้ การประเมินผลจะพิจารณาที่กระบวนการปฏิบัติ และผลงาน เช่น งานการช่าง การประกอบอาหาร พลศึกษา ศิลปะศึกษา ลักษณะข้อสอบที่ใช้วัดด้านการปฏิบัติเป็นข้อสอบที่เรียกว่าแบบวัดทักษะการปฏิบัติ (2) การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนในด้านเนื้อหาวิชา และพฤติกรรมความรู้ความสามารถอื่นๆ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนการสอน สามารถวัดได้โดยการสอบปากเปล่าและให้เขียนตอบ ซึ่งการสอบปากเปล่า เป็นการสอบเพื่อพิจารณาผลเฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นเองแต่ละบุคคล เช่น การสอบฟัง พูด และอ่าน ซึ่งต้องการพิจารณาการใช้ถ้อยคำ การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้สอบ การสอบปากเปล่าสามารถสอบวัดได้ละเอียดลึกซึ้ง โดยสามารถเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงคำถามได้ตลอดเวลา ส่วนการสอบแบบให้เขียนตอบ เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้เข้าสอบเขียนตอบเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีรูปแบบการเขียนตอบมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ แบบจำกัดคำตอบ เป็นการสอบวัดที่กำหนดคำตอบมาให้ตอบ ซึ่งได้แก่ การสอบวัดโดยใช้ข้อสอบปรนัย และแบบไม่จำกัดคำตอบ เป็นการสอบวัดที่ผู้เข้าสอบสามารถเขียนตอบได้โดยเสรี ซึ่งได้แก่ การสอบวัดโดยใช้ข้อสอบอัตนัย

การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านเนื้อหาโดยการเขียนตอบที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เครื่องมือที่ใช้ในการสอบวัดนั้น เรียกว่า “แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์” ดังนั้นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ประเมินผลการเรียนการสอน โดยเฉพาะวัดสมรรถภาพ ทางสมองเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสรุปได้ดังนี้ (1) เพื่อจัดตำแหน่งผู้เรียน จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อจัดตำแหน่งนั้น จะดำเนินการก่อนจะมีการเรียนการสอนเกิดขึ้น เพื่อจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ตามขีดความสามารถ กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกันไว้ด้วยกันจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งในทางการศึกษาจุดมุ่งหมายการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อจัดตำแหน่งนิยมนัดกัน 2 ลักษณะ คือ เพื่อการจัดจำแนก เช่น แยกผู้เรียนออกเป็นประเภทตามลำดับคะแนน (A B C และ D) และเพื่อการคัดเลือก (2) เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดและประเมินผู้เรียน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของ

ผู้เรียนนั้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนา ความเจริญทั้งทางด้านความรู้ความสามารถ ลักษณะนิสัย และทักษะต่างๆ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น การตรวจสอบความก้าวหน้า นอกจากจะทำให้ผู้เรียนทราบศักยภาพของตนเองขณะนั้นๆ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้เรียน พัฒนาพฤติกรรมต่างๆ ของตนเองให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ได้ นั่นก็คือ การใช้แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปรียบเทียบนั่นเอง (3) เพื่อปรับปรุงการเรียน การสอน จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนควรทำอย่างต่อเนื่อง อาจใช้เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วย ย่อย ซึ่งเมื่อพบว่าผู้เรียนคนใด ไม่มีความสามารถไม่ผ่านเกณฑ์ของแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนก็ควรจะได้ศึกษาว่าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนในเรื่องใด จะได้ทำการแก้ไข ข้อบกพร่องนั้น จากนั้นจึงประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง สำหรับจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน อาจจำแนกตามระยะเวลาของการวัด และการประเมินได้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 การวัดและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน

ระยะที่ 1 การวัดและประเมินผลก่อนการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาพื้นความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่ว่าเพียงพอที่จะเรียนรู้ในเรื่องที่จะเรียนต่อไปหรือไม่เพียงใดและ อย่างไรผู้สอนอาจจัดสอนซ่อมเสริมในส่วนที่ผู้เรียนยังมีความบกพร่องอยู่ จนกระทั่งผู้เรียนมี ความรู้เพียงพอที่จะเรียนต่อไปได้ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้สอนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการสอนได้

ระยะที่ 2 การวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เป็นการวัด การประเมินผลในแต่ละหน่วยย่อยของเนื้อหาวิชา โดยมุ่งปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ กล่าวได้ว่า เป็นการประเมินผลเพื่อการวินิจฉัย

ระยะที่ 3 การวัดและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน ในลักษณะที่จะทำให้ผู้เรียนทราบระดับความรู้ ความสามารถ ของตนเองและปรับปรุงการสอนในลักษณะที่ว่าผู้สอนจะได้วางแผนการสอนและจัดสอนซ่อม เสริมได้สอดคล้องเหมาะสมต่อไป (4) เพื่อให้การให้คำปรึกษาและแนะแนว จุดมุ่งหมายของการใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อช่วยให้ครูแนะแนวมีข้อมูลที่เป็นความสามารถของ ผู้เรียนในด้านการเรียน ว่าผู้เรียนเก่ง-อ่อน-เด่น-ด้อย อย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผน

การศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยจะส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ นั่นก็คือ การใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพยากรณ์นั่นเอง (5) เพื่อสรุปผลการเรียน จุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อสรุปการเรียนการสอน ดำเนินการเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งระบบและตัดสินผลคะแนนได้-ตก ลักษณะของข้อสอบควรมีตั้งแต่ง่ายไปจนถึงยาก โดยต้องวัดให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้และทุกเนื้อหาของหลักสูตร

2.1.4 องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

สมจิต สวชนไพบูลย์ (2535, น. 101-103) ได้เสนอว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นตัวความรู้ (Body of Knowledge) ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ข้อเท็จจริง (fact) มโนคติ (Concept) หลักการ (Principle) กฎ (Law) ทฤษฎี (Theory) และสมมติฐาน (Hypothesis)
2. ส่วนที่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ (Process of Scientific Inquiry) เป็นกระบวนการคิดและการทำงานอย่างมีระบบ การค้นหาความรู้ ข้อเท็จจริงต่างๆ จากสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเราด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตั้งปัญหา ขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ทดลอง ขั้นสรุปผลและการนำไปใช้

2.1.5 พฤติกรรมที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์

พฤติกรรมที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อให้ นักเรียนได้รับทั้งเนื้อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ จะต้องวัดผลทั้งสองส่วนและเพื่อความสะดวกในการประเมิน ผู้วิจัยจึงได้ทำการจำแนกพฤติกรรมในการวัดผลวิชาวิทยาศาสตร์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นเกณฑ์วัดผลว่านักเรียนได้เรียนรู้ไปมากน้อยหรือลึกซึ้งเพียงใด 4 พฤติกรรม ดังนี้ (สสวท., 2546, น. 11)

1. ความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนรู้มา เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ กฎและทฤษฎี
2. ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกความรู้ที่ได้เมื่อ ปรากฏการณ์อยู่ในรูปแบบใหม่และความสามารถในการแปลความรู้จากสัญลักษณ์หนึ่งไปสู่ สัญลักษณ์หนึ่ง

3. การนำความรู้ไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้และวิธีการต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือจากที่แตกต่างไปจากที่เคยเรียนรู้มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน

4. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้านการสังเกต การจำแนกประเภท การจัดกระทำสื่อความหมายข้อมูล การลงความคิดเห็นจากข้อมูล

2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พิชัย ฤทธิจรูญ (2551, น. 97) ได้กำหนดขั้นตอนของการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ดังนี้ (1) วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งเป็นการสร้างแบบทดสอบควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระ และพฤติกรรมที่ต้องการวัด ซึ่งตารางวิเคราะห์หลักสูตรจะใช้เป็นกรอบในการออกข้อสอบ โดยระบุจำนวนข้อสอบในแต่ละเรื่องและพฤติกรรมที่ต้องการวัด (2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่เป็นผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งหวังจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (3) กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง โดยการศึกษาตารางวิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาและตัดสินใจเลือกใช้ชนิดของข้อสอบที่จะใช้วัดน่าจะเป็นแบบใด โดยต้องเลือกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แล้วศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบชนิดนั้นให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการเขียนข้อสอบ (4) เขียนข้อสอบ ซึ่งผู้ออกข้อสอบลงมือเขียนข้อสอบตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตร และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (5) ตรวจสอบข้อสอบเพื่อให้ข้อสอบที่เขียนในขั้นที่ 4) มีความถูกต้องตามหลักวิชา มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตร ผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาทบทวนตรวจสอบข้อสอบอีกครั้งก่อนที่จะพิมพ์และนำไปใช้ต่อไป (6) จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง เมื่อตรวจสอบข้อสอบเสร็จแล้วให้พิมพ์ข้อสอบทั้งหมด จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับทดลอง โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีตอบแบบทดสอบ (direction) และจัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม (7) ทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งการทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบเป็นวิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบก่อนนำไปใช้จริง โดยนำแบบทดสอบไปทดลองสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มที่ต้องการสอบจริง แล้วนำผลการสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงข้อสอบให้มีคุณภาพโดยสภาพการปฏิบัติจริงของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนมักไม่ค่อยมีการทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ส่วนใหญ่นำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบแล้วจึง

วิเคราะห์ข้อสอบเพื่อปรับปรุงข้อสอบและนำไปใช้ในครั้งต่อไป (8) จัดทำแบบทดสอบฉบับจริงจากผลการวิเคราะห์ หากพบว่าข้อสอบข้อใดไม่มีคุณภาพหรือมีคุณภาพไม่ดีพอ อาจจะต้องตัดทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไขข้อสอบให้มีคุณภาพดีขึ้น แล้วจึงจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับจริงที่จะนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

นอกจากนี้ นวลเสน่ห์ วงศ์เชิดธรรม (2545, น. 227-228) ได้สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนสร้างข้อสอบ ขั้นตอนที่ 2 การลงมือสร้างข้อสอบ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้

3. ความคิดเห็น

3.1 ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็น หมายถึง ทศนะหรือการประมาณการเกี่ยวกับปัญหาหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญา ความคิดประกอบถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, น. 246-247)

สิริพร บุญนันท (2539, น. 6) กล่าวว่าความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกรักของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการพูด การเขียน โดยมีพื้นฐานความรู้เดิมประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นหลักในการแสดงความคิดเห็น

ศรินา คงกัน (2545, น. 41) กล่าวว่าไว้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ หรือ “ความคิดเห็น” เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ถูกจำกัด แต่นั่นสิ่งเร้าที่ได้รับอิทธิพลมาจากการโน้มน้าว

จากแนวความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาและเป็นการแปลความหมายหรืออาการลงความเห็นที่เกิดจากข้อเท็จจริงที่แสดงออกด้านความรู้สึกรักของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการพูด การเขียน โดยมีพื้นฐานความรู้เดิมประสบการณ์ที่บุคคลได้รับตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกความรู้สึกรักนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่กระทบความรู้สึกภายใน

3.2 ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ซึ่งการสำรวจ

ความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ใน การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่างๆ โดยมากมักจะใช้วิธีการแบบการวิจัยตลาด ได้แก่ การซักถาม สอบถาม และบันทึกรวบรวมไว้เป็นข้อมูล วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นคือ การแสดงให้เห็นจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ ซึ่งจะให้เห็นว่า ความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไร (Best. 1981, p. 179)

สิ่งที่มีอิทธิพลทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ได้แก่

1. การศึกษา ซึ่งระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็น
2. สถาบันครอบครัว สภาพแวดล้อม กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนผลักดันให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

3. สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลเกิดจากประสบการณ์ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การเลียนแบบและองค์ประกอบทางสถาบันของสังคม

1. ประสบการณ์ (Experience) บุคคลจะมีความคิดเห็นที่ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ ที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ในลักษณะใด หากบุคคลนั้นมีประสบการณ์ที่ดีก็จะทำให้มีความ คิดเห็นที่ดี และหากบุคคลนั้นมีประสบการณ์ที่ไม่ดีก็จะมีความคิดเห็นที่ไม่ดี เช่นกัน

2. การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ความคิดเห็นของคนบางคนอาจเกิดจาก ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนอื่น โดยได้รับข้อมูลเรื่องราวต่างๆ จากผู้ที่สัมพันธ์ด้วย แล้วถ่ายทอด ความคิดเห็นนั้นเป็นของตน เช่น ความสัมพันธ์ที่มีต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ บุคคลนั้นก็จะได้รับ ความคิดเห็นถ่ายทอดจากบุคคลที่ใกล้ชิดได้เป็นอย่างมาก

3. ตัวแบบ ความคิดเห็นของบุคคลบางอย่างเกิดจากการเลียนแบบเด็กอาจ เลียนแบบ พฤติกรรมอย่างที่ชอบจากพ่อแม่ ครู และบุคคลที่ใกล้ชิด นอกจากนั้นอาจเลียนแบบ จาก ภาพยนตร์และสื่อต่างๆ ที่ได้พบเห็น หากตัวแบบดังกล่าวมีความคิดเห็นที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่ง ต่างๆ ผู้เลียนแบบก็จะรับเอาข้อมูลฝังเข้าไปในจิตใจ และมีความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ เหมือนตัวแบบ

4. องค์ประกอบของสถาบันทางสังคม สถาบันสังคมต่างๆ ดังเช่น โรงเรียน วัด โรงภาพยนตร์ และองค์การต่างๆ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการสร้างความคิดเห็นให้เกิดขึ้นกับบุคคลได้ เป็นอย่างดีโดยที่บุคคลจะค่อยๆ รับประสบการณ์จากชีวิตประจำวันและสะสมมากขึ้นจนเป็นความ คิดเห็นและมีพฤติกรรมที่ดีต่อไป ดังเช่น โรงเรียนอาจจะอบรมให้เด็กรู้จักเชื่อฟัง และเคารพพ่อแม่ เด็กก็จะรับรู้ข้อมูลและมีความคิดเห็นที่ดีต่อพ่อแม่ เป็นต้น

จากการค้นคว้าข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ การที่บุคคลมีความสัมพันธ์และมีความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกัน หากมีความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งและเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลในทางลบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การโดยรวม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ของแต่ละบุคคลอันเป็นคุณสมบัติประจำตัว ได้แก่ พื้นความรู้ ประสบการณ์ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การเลียนแบบ และองค์ประกอบทางสถาบันของสังคม

3.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างของประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ จึงมีวิธีการวัดความคิดเห็น (Shaw and Wright. 1976, p. 28-29) ดังนี้

1. การฉายภาพ (Projective Technique) เป็นการวัดโดยการสร้างจินตนาการจากภาพ โดยภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมาและสามารถพิจารณาได้ว่า บุคคลมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นสำคัญ
2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามบุคคล ช่วยให้ได้ข้อมูลขยายครอบคลุมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
3. การส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลา และเงินทุนน้อยกว่าวิธีอื่น โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่ต้องการศึกษาให้ตอบกลับมาแต่มีข้อจำกัดอยู่ว่าผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้
4. การให้เล่าความรู้สึก (Self-report) เป็นการวัดโดยการให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาซึ่งผู้เล่าบรรยายความรู้สึกนึกคิดตามประสบการณ์และความสามารถออกมา

Best (1981, p. 77) ได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นนั้นจะออกมาในลักษณะเช่นใด และสามารถรวบรวมหรือคิดตามความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นได้

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2539, น. 3) ได้กล่าวถึงการวัดทัศนคติ และความคิดเห็นมีอยู่หลายวิธี ที่แพร่หลาย มี 4 วิธี ดังนี้

1. วิธีของ Thurstone (Thurstone' Method) เป็นวิธีการสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาตรแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็น หรือทัศนคติไปในทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็นช่วงที่มีช่วงห่างเท่ากัน
2. วิธี Guttman (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุด และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น
3. วิธีการจำแนกแบบ S-D Scale (Semantic Differential Scale: S-D Scale) เป็นวิธีวัด ทัศนคติหรือความคิดเห็นโดยอาศัยคู่คำศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี-เลว ขยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น
4. วัดแบบ Likert (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตราวัดทัศนคติที่นิยมแพร่หลายเพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบโดยยึดอันดับความชอบหรือไม่ชอบซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบ และให้ลงคะแนน 5 4 3 2 1 หรือ +2 +1 0 -1 -2 ตามลำดับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวัดความคิดเห็นแบบ Likert (Likert's Method) คือ การใช้แบบสอบถามวัดความคิดเห็น โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ลัดดาวัลย์ มีทอง (2548) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหลักสูตร 2) การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดเจตคติ การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มี คุณภาพในระดับดีมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรเพ็ญ กิ์สุน (2549) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรมีองค์ประกอบสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มเดียวกันก่อนเรียนด้วยหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาสามัคคีมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชสมุนไพรในท้องถิ่น อยู่ในระดับมากในทุกด้าน

กนกพร คงยศ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กรณีศึกษาโรงเรียนเกาะไม้ไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่นส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนและชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของป่าชายเลน ครูมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะกระบวนการจัดการเรียนการสอนและผู้บริหารได้สนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ประสบผลสำเร็จ 2) ทรัพยากรป่าชายเลนที่สมบูรณ์เป็นปัจจัยสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนเกาะไม้ไผ่ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนของนักวิชาการภายนอกโรงเรียนที่เป็นแกนนำในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จและความร่วมมือที่ดีของครู นักเรียน ชุมชน และผู้บริหาร

ชนิษฐา เชื้อแก้ว (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ป่าชายเลน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดชลบุรีพบว่า 1) ได้หลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการที่มีระดับความเหมาะสมมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการปฏิบัติหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการอยู่ในระดับดี 4) เจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก

สุไรยา มุซอ (2552) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องการผลิตผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (บุญ) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาขามุสลิมวิทยา จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องการผลิตผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น(บุญ) มีความเหมาะสมและ

สามารถนำไปใช้เป็นสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติมได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนเห็นด้วยต่อการใช้หลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องการผลิตผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (บุญ) อยู่ในระดับมาก

อรอนงค์ บุญแผน (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้ำแห่งชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมุกมัน โนนอุดมสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในระดับมาก

สุวิจักขณ์ อธิคมกุลชัย (2552) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นคาดหวังให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราว แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเอง โดยมีผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้และประเมินผล 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตรประกอบด้วย แนวคิด หลักการ จุดหมาย ผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล หน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังน้ำเขียว จำนวน 28 คน ใช้เวลา 20 ชั่วโมง จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ โดยครูผู้สอนและผู้รู้ในท้องถิ่น ให้นักเรียนเล่นเกม ควิซิทศน์ สืบค้นข้อมูลจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่านักเรียนมีความตั้งใจรับผิดชอบ เอาใจใส่ เพียรพยายาม อดทน และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์ 4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า มีผลการเรียนรู้เรื่องโครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความสามารถในการทำโครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นอยู่ในระดับ ดี นักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับ ปานกลาง นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและเห็นว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง โครงงานวิทยาศาสตร์ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

ประภาพรณ โษะมาลา (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำขนมนางเล็ด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทำขนมนางเล็ด มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น 2) ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำขนมนางเล็ด ในระหว่างการใช้หลักสูตร พบว่า ด้านจิตพิสัย นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับพอใช้ ด้านทักษะพิสัย นักเรียนมีความสามารถในการทำงาน และมีความสามารถในการแก้ปัญหา อยู่ในระดับพอใช้ การประเมินคุณภาพผลงาน การทำขนมนางเล็ด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และด้านพุทธิพิสัย พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำขนมนางเล็ด อยู่ในระดับพอใช้ ส่วนผลการประเมินหลังการใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนจำนวนร้อยละ 85 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่า ร้อยละ 70 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียน ครูและผู้ปกครอง เห็นด้วยอย่างมากต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำขนมนางเล็ด ในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิต

นงศ์เยาว์ พิงสว่าง (2554) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องงานประดิษฐ์จากไม้ไผ่ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านยางคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน 2) การทดลองใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ดังนี้ ด้านความรู้ ร้อยละ 82.41 ด้านทักษะกระบวนการ ร้อยละ 100 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 92.13 3) ผลการประเมินหลักสูตรพบว่า นักเรียนร้อยละ 81.48 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 ที่กำหนด ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง เห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องงานประดิษฐ์จากไม้ไผ่ มีประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียน และนักเรียนอย่างมาก

ชุติมา เกตุการณ์ (2555) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องตาลโตนดของดีเมืองเพชร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่น สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม เรื่องตาลโตนดของดีเมืองเพชร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ จังหวัดเพชรบุรี สอดคล้องทั้งด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียน ครู และผู้ปกครองนักเรียนมีความเห็นต่อหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สุเนตรา กระแสเทพ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง วนอุทยานพนมสวาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระ

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง วนอุทยานพนมสวาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วิสัยทัศน์ จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้าง อัตราเวลาเรียน แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2) ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง วนอุทยานพนมสวาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีดังนี้ 2.1) หลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.27/81.11 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภายหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.85$) 2.4) ความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นภายหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$)

วันที น้อยถนอม (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการรายวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาไทย เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเขาทอง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้หลักสูตรบูรณาการที่มีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.47$) และมีค่าความสอดคล้อง (0.95) หลักสูตรมีส่วนประกอบครบถ้วน มีความสอดคล้องกับความต้องการ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 70 และ 4) เจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตรบูรณาการรายวิชาวิทยาศาสตร์และภาษาไทย เรื่องการดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเขาทอง จังหวัดจันทบุรี อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก

ตะวัน พันธุ์ขาว และภักดีวัฒน์ วงศ์วรรณวัฒนา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มุ่งส่งเสริมทั้งความรู้และทักษะซึ่งหลักสูตรมีประสิทธิภาพ 76.33/75.89 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ โดยใช้หลักสูตรเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตรเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จุฑารัตน์ กลิ่นกำเนิด (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เรื่องการอนุรักษ์พรรณไม้ในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงอันก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง 2) หลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสมตามองค์ประกอบของหลักสูตร 3) นักเรียนมีความตั้งใจกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เป็นอย่างดี 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บัทเลอร์ (Butler. 1996, p. 4254-A) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการออกแบบกราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุด ก่อนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟฟิค และนักการศึกษา เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบทั่วกัน

คันทา (Chuncha. 1997, p. 2884-A) ได้ทำการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ด้านการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยให้บุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร พบว่าการให้ชุมชนมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและกระบวนการ และการวางแผน ทำให้สามารถส่งเสริมการปฏิบัติร่วมกันของประชาชนสามารถพัฒนาแนวทางสู่ความสำเร็จ และทำให้ประชาชนมีความเสียสละมอบเครื่องมือที่ส่งเสริมหลักสูตร พร้อมทั้งทำให้ประชาชน และผู้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรสามารถออกแบบหลักสูตรร่วมกันได้

วิทเทอร์ (Wither. 2000, p. 2176-A) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ถึงพื้นฐานสถานศึกษา พบว่าหลักสูตรควรจะต้องปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทำให้เกิดความคิดโดยการใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับ โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องการมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยการร่วมกันจัดระหว่างครู สมาชิกของชุมชน และนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานที่โรงเรียนยอมรับ

มัวร์ (Moore. 2000, p. 1437) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ครูกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร พบว่าครูมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านบทบาท ทางวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะกลยุทธ์และทักษะความต้องการเพื่อพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพ เป็นการพัฒนามาตรฐานของครู มีการฝึกฝนซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญเป็นพื้นฐานในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรที่จะใช้ต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาหลักสูตรในหลายรูปแบบ มีการประเมินผลที่แตกต่างกัน แต่เป้าหมายของการวิจัยล้วนมุ่งเน้นในการพัฒนาองค์ประกอบของหลักสูตร รวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้ และนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาทดลองใช้ เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น

